

ეროვნული მედეგობის სტრატეგია საქართველოსთვის: ნატო-ს, ევროკავშირის და სხვათა გამოცდილება

პოლიტიკის დოკუმენტი
დეკემბერი, 2022

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS

პოლიტიკის დოკუმენტი

გამოცემა #33 | დეკემბერი 2022

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი (GIP) არის არაკომერციული, არაპარტიული, კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაცია. GIP ცდილობს საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების ორგანიზაციული საფუძვლების გაძლიერებას და ეფექტური მმართველობის პრინციპების განვითარებას პოლიტიკური კვლევისა და ადვოკატირების გზით. ის ასევე ხელს უწყობს საზოგადოების მონაწილეობას სამოქალაქო საზოგადოების მშენებლობის და დემოკრატიის განვითარების პროცესებში. ორგანიზაციის მიზანია, გახდეს კვლევებისა და პოლიტიკური ინოვაციების წამყვანი ცენტრი საქართველოსა და შავი ზღვის რეგიონში. ამ მიზნის მისაღწევად GIP ატარებს შესაბამის სიღრმისეულ კვლევებს, ვრცელ საინფორმაციო სამუშაოს ფართო საზოგადოებასთან და ხელს უწყობს თამამ ინოვაციებს პოლიტიკურ დისკურსსა და პოლიტიკურ მსჯელობაში.

წინამდებარე პუბლიკაცია მომზადდა ნატოს სახაღბო დიპლომატიის განყოფილების ფინანსური მხარდაჭერით. მასში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ავტორებს და არ გამოხატავს ნატოს სახაღბო დიპლომატიის განყოფილებისა და საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის შეხედულებებს.

დოკუმენტის ციტირების წესი:

კორნელი კაკაჩია, ბიძინა ლებანიძე, სალომე კანდელაკი, “ეროვნული მედეგობის სტრატეგია საქართველოსთვის: ნატო-ს, ევროკავშირის და სხვათა გამოცდილება,” პოლიტიკის დოკუმენტი No. 33, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი, დეკემბერი 2022.

© საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი, 2022

საქართველო, თბილისი 0107, ალექსანდრე პუშკინის ქუჩა 13

ტელ.: +995 599 99 02 12

ელ. ფოსტა: info@gip.ge

დამატებითი ინფორმაციისთვის, ეწვიეთ:

www.gip.ge

ავტორების შესახებ

კორნელი კაკაჩია, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი და ჟან მონეს პროგრამის პროფესორი. ის ასევე არის კვლევითი და ანალიტიკური ორგანიზაციის „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის“ დირექტორი. კორნელი კაკაჩია იყო საერთაშორისო კვლევისა და გაცვლების საბჭოს (IREX) და ღია საზოგადოების ფონდის (OSI) სტიპენდიანტი და მიწვეული მკვლევარი ჰარვარდის უნივერსიტეტის შავი ზღვის უსაფრთხოების პროგრამაში (2009-10), კოლუმბიის უნივერსიტეტის ჰარიმანის ინსტიტუტში (2011) და ჯონ ჰოპკინსის უნივერსიტეტის უმაღლესი საერთაშორისო კვლევების სკოლაში. პროფესორი კაკაჩია არის წიგნის “Georgia’s Foreign Policy in the 21st Century: Challenges for a Small State” (London, New York: I.B. Tauris, 2021) თანარედაქტორი.

ბიძინა ლებანიძე, დოქტორი, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის (GIP) უფროსი მკვლევარი, იენის ფრიდრიხ შილერის სახელობის უნივერსიტეტის სლავური ენებისა და კავკასიის კვლევების ინსტიტუტის პოსტდოქტორანტი, ილიას უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი. დოქტორის ხარისხი პოლიტიკის მეცნიერებებში მას ბერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტში მიენიჭა, ხოლო მაგისტრის ხარისხი საერთაშორისო ურთიერთობებში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. სხვადასხვა დროს ასრულებდა პედაგოგიურ და კვლევით საქმიანობას ბრემენის უნივერსიტეტში, ფრაიბურგის უნივერსიტეტში, ბერლინის ეკონომიკის და სამართლის სკოლაში, ბერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტში და კონრად ადენაუერის ფონდში.

სალომე კანდელაკი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორანტი. სალომე „საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტის“ უმცროსი ანალიტიკოსია. მისი ინტერესის სფეროში შედის პოლიტიკის შედარებითი ანალიზი აქცენტით რელიგიასა და პოლიტიკაზე, რეგიონალიზაციასა და დემოკრატიზაციაზე. მან მაგისტრის ხარისხი პოლიტიკის მეცნიერებებში შედარებითი პოლიტიკის სპეციალობით მოიპოვა ცენტრალური ევროპის უნივერსიტეტში (ბუდაპეშტი). მაგისტრის მეორე ხარისხი მას მიენიჭა საჯარო მმართველობაში გერმანიის ადმინისტრაციულ მეცნიერებათა უნივერსიტეტის (შპაიერი) და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთობლივი პროგრამის ფარგლებში.

სარჩევი

მოკლე შინაარსი	3
შესავალი	4
რატომ სჭირდება საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია	5
რა შეიძლება საქართველომ ისწავლოს ნატო-ს და მისი წევრი ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკიდან	7
საქართველოს საექსპერტო წრეების მოსაზრებები	11
როგორი უნდა იყოს საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია?	13
დასკვნა	17
ბიბლიოგრაფია	19
რესპონდენტები	20

ეროვნული მედეგობის სტრატეგია საქართველოსთვის: ნატო-ს, ევროკავშირის და სხვათა გამოცდილება

კოხნელი კაკაჩია, ბიძინა დებანიძე, საღომე კანდელაკი

მოკლე შინაარსი

წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტში შემოთავაზებულია მოსაზრებები საქართველოში მედეგობის გაძლიერების შესაძლებლობების შესახებ, იმაზე, თუ რა შეიძლება ისწავლოს ამ შავიზღვისპირა ქვეყანამ ნატო-ს და მისი წევრი ქვეყნების გამოცდილებიდან. სამაგიდო კვლევასა და უსაფრთხოების საკითხების ქართველ ექსპერტებთან ჩატარებულ ფოკუსჯგუფებზე დაყრდნობით აშკარაა, რომ საქართველოს ესაჭიროება სექტორთაშორისი მედეგობის ყოვლისმომცველი სტრატეგია, რომელიც საზოგადოების ერთიან მიდგომას დაემყარება. ნატო-სა და ევროკავშირის წევრი ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკებსა და ქართველი ექსპერტების მოსაზრებებზე დაყრდნობით, შეიძლება გამოიყოს მედეგობის გაძლიერებისთვის მნიშვნელოვანი ოთხი განზომილება: ინსტიტუციური/საკანონმდებლო, საზოგადოებრივი, პოლიტიკური და საჯარო-კერძო. მედეგობის გაძლიერების ინსტიტუციური/საკანონმდებლო განზომილება გულისხმობს სტრატეგიული დოკუმენტების და კანონმდებლობის ჰარმონიზებას, ასევე საჯარო მმართველობის და უწყებთაშორისი კოორდინაციის გაუმჯობესებას. პოლიტიკური განზომილება ეხება საქართველოს პოლიტიკურ სისტემაში ნაკლოვანებების აღმოფხვრას, როგორებიცაა დაბალი პოლიტიკური ნდობა, პოლარიზაცია, რადიკალიზაცია და ცუდი მმართველობითი პრაქტიკა. საზოგადოებრივი განზომილება გულისხმობს მედეგობის გაძლიერებაში საზოგადოების ყველა ჯგუფის თანამონაწილეობას, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მთელი მოსახლეობის ჩართულობა მედეგობის გაძლიერებაში. ეს ასევე გულისხმობს მოქალაქეებში სოციალური ნდობის და ფსიქოლოგიური მედეგობის გაძლიერებას. და ბოლოს, საჯარო-კერძო პარტნიორობა ეხება მედეგობის გაძლიერებაში კერძო სექტორის თანამონაწილეობას, რომელიც კრიტიკული ინფრასტრუქტურის მნიშვნელოვან ნაწილს ფლობს და უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს საჯარო სერვისების და მთელი საზოგადოების შეუფერხებელ ფუნქციონირებაში. მედეგობის გაძლიერება არა მარტო დაიცავს საქართველოს არსებული და მომავალი კრიზისებისა თუ კონფლიქტებისგან, არამედ ხელს შეუწყობს ქვეყნის ევროატლანტიკური ინტეგრაციის პროცესსაც, რადგან ის საქართველოს უფრო პროგნოზირებად და სასურველ პარტნიორად აქცევს.

საკვანძო სიტყვები: ეროვნული მედეგობა, საქართველო, ნატო-ს მედეგობის საბაზისო მოთხოვნები, რისკები

შესავალი

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს პირველ მცდელობას იმასას, რომ განისაზღვროს თუ როგორი შეიძლება იყოს საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია და რა შეიძლება ისწავლოს საქართველომ ნატო-ს მედეგობის სამოქმედო პროგრამიდან. ბოლო პერიოდში მედეგობა კრიზისებთან გამკლავების, მათი გაძლების და დაძლევის ახალ მთავარ მექანიზმად იქცა სახელმწიფოებისა და საზოგადოებებისთვის. პოლიტიკის შემუშავებისას მას სულ უფრო მეტ ყურადღებას უთმობენ ისეთი საერთაშორისო ორგანიზაციები და განვითარების სააგენტოები, როგორებიცაა ნატო, ევროკავშირი და აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტო. ეროვნული მედეგობის გეგმა ბევრმა ევროპულმა ქვეყანამაც შეიმუშავა როგორც დამოუკიდებელი დოკუმენტი (უკრაინა) ან უფრო ფართო სტრატეგიის და ეროვნული კანონმდებლობის ნაწილი (ფინეთი, შვედეთი, ისრაელი, ბალტიის ქვეყნები). მართალია, მედეგობის გაძლიერება ინდივიდუალური ქვეყნების ეროვნული კომპეტენციაა, ევროკავშირი და ნატო ეხმარებიან როგორც თავიანთ წევრ ქვეყნებს, ასევე პარტნიორებს მჭიდრო კოორდინაციის, ეროვნული მედეგობის გეგმების შეფასებისა და მოსაზრებების გაზიარების გზით.

საქართველო, ჯერჯერობით, საკმაო პასიურობას იჩენს მედეგობის საკითხის მიმართ. მედეგობის გაძლიერებასთან დაკავშირებით ქვეყანას არც ერთიანი კანონმდებლობა აქვს და არც ერთიანი სტრატეგიული მიდგომა. მედეგობის გაძლიერების ცალკეული ასპექტები პოლიტიკის სხვადასხვა დოკუმენტსა და საკანონმდებლო აქტშია მიმოფანტული. ამ ასპექტების განხორციელება კი კითხვებს აჩენს. არსებობს რამდენიმე სტრატეგიული დოკუმენტი რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად ეხება ეროვნულ მედეგობას. მათგან მთავარი დოკუმენტი მოძველებული „საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია“, რომელიც ფოკუსირებულია ნატო-საქართველოს პარტნიორობასა და სახელმწიფოს ძლიერ ნებაზე, გახდეს ევროატლანტიკური სივრცის ნაწილი უსაფრთხოების უკეთ უზრუნველყოფისთვის. თუმცა, ეს დოკუმენტი არ განიხილავს უშუალოდ ეროვნული მედეგობის გაძლიერების საკითხს (საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო 2011). სტრატეგიის ახალი კონცეფცია 2022 წელს შემუშავდა, მაგრამ უსაფრთხოების გეოპოლიტიკურ ლანდშაფტზე უკრაინაში რუსეთის შეჭრის ზეგავლენის გამო, ის პარლამენტს არ დაუმტკიცებია. ეროვნული მნიშვნელობის სახელმწიფო დოკუმენტის მაგალითია „კიბერუსაფრთხოების სტრატეგია“ (2021-2024) (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე 2022), რომელიც ეროვნულ მედეგობას უწყობს ხელს და აერთიანებს კონკრეტულ კომპონენტებს, რომელთა მიზანია კიბერ და საინფორმაციო უსაფრთხოების გაუმჯობესება, კიბერდანაშაულთან ბრძოლა და კიბერსივრცის დაცვის შესაძლებლობების გაძლიერება. „თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა“ (2021-2025) (საქართველო 2022) კიდევ ერთი, თავდაცვის სამინისტროს მიერ შემუშავებული დოკუმენტია, რომელიც ფოკუსირებულია ეროვნული მედეგობის შენარჩუნებასა და გაძლიერებაზე ნატო-სთან თანამშრომლობის გზით.

საქართველო დგას უამრავი, გლობალური და ლოკალური ხასიათის გამოწვევისა და საფრთხის წინაშე. თუმცა, საქართველოს ხელისუფლება ისევე, როგორც ფართო პოლიტიკური კლასი, ამ რისკებს მოუმზადებელი ხვდება. ამიტომ, ქვეყანას დროულად ესაჭიროება გრძელვადიანი ყოვლისმომცველი უსაფრთხოების მიდგომის შემუშავება, რომელიც მოიცავს მედეგობას როგორც მრავალნახნაგიან, სექტორთაშორის და ინსტიტუციათაშორის პროცესს. შესაბამისად, საუბრის დაწყება ქვეყნის ეროვნული მედეგობის გრძელვადიან სტრატეგიაზე გადაუდებელი საჭიროებაა.

ამ დოკუმენტის მიზანი გახლდათ საქართველოს მედეგობის სტრატეგიის საჭიროების ანალიზი ქვეყნის პარტნიორების და მოკავშირეების საუკეთესო პრაქტიკების გათვალისწინებით. დოკუმენტი, ძირითადად, ფოკუსირებულია ნატო-ს მედეგობის სამოქმედო პროგრამაზე და იმ წვლილზე, რომელიც ნატო-ს, ალიანსში საქართველოს განევრიანების მისწრაფებისა და მასთან ახლო ურთიერთობის გათვალისწინებით შეუძლია შეიტანოს საქართველოს მედეგობის გაძლიერებაში. დოკუმენტში ასევე მიმოხილულია ევროკავშირის საუკეთესო პრაქტიკა და ისეთი ქვეყნების მიდგომები ეროვნული მედეგობის მიმართ, როგორებიცაა ფინეთი, შვედეთი და უკრაინა.

მედეგობის გაძლიერებისადმი საქართველოს მიდგომის დაფუძნება ნატო-ს მოდელზე რამდენიმე მიზანს ემსახურება. პირველი, ის გაზრდის საქართველოსა და ნატო-ს შორის ზოგად თავსებადობას და შესაძლებლობას მისცემს საქართველოს, დაუახლოვდეს ნატო-ს სტანდარტებს. მეორე, მოხდება ნატო-საქართველოს ურთიერთობების დივერსიფიკაცია და შესაძლოა, გარკვეულწილად შეამციროს ნატო-ს წევრი ქვეყნების სკეპტიციზმი, რომლებიც არ არიან ბოლომდე დარწმუნებულნი საქართველოს ნატო-ში წევრობის ანდა თავდაცვის და უსაფრთხოების თანამშრომლობის სფეროში სრულფასოვანი ნატო-საქართველოს დიალოგის მიზანშეწონილობაში. და ბოლოს, საქართველო მნიშვნელოვან სარგებელს მიიღებს ნატო-ს ქვეყნების მედეგობის გაძლიერების პრაქტიკიდან და ნატო-ს მედეგობის პროგრამაში ჩართულობიდან.

წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტში გამოყენებულია თვისობრივი კვლევის მეთოდები, მათ შორის სამაგიდო და სავლე კვლევები. პირველადი წყაროების ანალიზს (შესაბამისი ქვეყნების და ორგანიზაციების სტრატეგიული დოკუმენტები) ემატება მეორადი წყაროები (აკადემიური, პოლიტიკის და სამუშაო დოკუმენტები მედეგობის, უსაფრთხოების და მდგრადი მმართველობის შესახებ). ამ კვლევის მთავარი ნაწილი ყოვლისმომცველ სავლე კვლევას ემყარება. ავტორებმა ჩაატარეს ფოკუს-ჯგუფი უსაფრთხოების სფეროს ცნობილი ქართველი ექსპერტების მონაწილეობით (7 მონაწილე). გარდა ამისა, ჩატარდა ორი ანონიმური ინტერვიუ და ერთი კონსულტაცია სახელმწიფო უწყებების წარმომადგენლებთან. აღსანიშნავია, რომ მიგნებების რეპრეზენტატიულობა გარკვეულწილად დააზარალა სხვადასხვა სახელმწიფო უწყების და სახელმწიფო ორგანოს წარმომადგენლების უარმა, ანონიმურად მაინც გაუზიარებინათ თავიანთი მოსაზრებები ამ კვლევის ავტორებთან.

რატომ სჭირდება საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია

მედეგობის გაძლიერება ეფექტიანი მიდგომაა იმ რისკებსა და საფრთხეებთან გასამკლავებლად, რომლებიც სულ უფრო რთული და ურთიერთდამოკიდებული მსოფლიოსგან მომდინარეობს. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შედარებით მცირე ქვეყნებისთვის, რომლებიც გამძაფრებული გეოპოლიტიკური კონკურენციის წინა ხაზზე მდებარეობენ და არა აქვთ უსაფრთხოების ან კეთილდღეობის დაცვის გარანტიები ისეთი ძლიერი რეგიონული ორგანიზაციებისგან, როგორებიცაა ნატო და ევროკავშირი. საქართველო ასეთი ქვეყნის ნათელი მაგალითია. მდებარეობს რა რუსეთსა და ევროკავშირს/ნატო-ს შორის ნაცრისფერ ზონაში და სურს რა ნატო-ში გაწევრიანება, საქართველო ეგზისტენციური რისკების წინაშე დგას, არ სარგებლოს ნატო-ს სამხედრო ქოლგით, თუ ევროკავშირის წევრის პრივილეგიებით და საჭიროებს საკუთარ უსაფრთხოებაზე ზრუნვას.

ეს საქართველოს მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე დაუცველ ქვეყნად აქცევს. საქართველო საყოველთაოდ არის მაღალი რისკის მქონე ქვეყნად მიჩნეული. საქართველოს რამდენიმე დონის რისკის წინაშეა (კაკაჩია და ლებანიძე 2020).

რისკის პირველი დონე, რომლის წინაშეც საქართველოს დაუცველია, არის დიფუზიური რისკი: ეს რისკები უნივერსალური ან რეგიონული ხასიათისაა და არ მომდინარეობს კონკრეტული სახელმწიფო აქტორებისგან. მათში შედის პანდემიები, უწესრიგო მიგრაცია, გლობალური ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისები, კლიმატის ცვლილება და სტიქიური უბედურებები.

რისკის მეორე დონე გლობალური რისკებია, რომლებიც კონკრეტული სახელმწიფო აქტორებისგან მომდინარეობს ან ქვეყნისკენ გამიზნულად არის მომართული. საქართველოს სახელმწიფოებრიობას, მის ტერიტორიულ მთლიანობას და უნარს, იმოქმედოს როგორც დამოუკიდებელმა სახელმწიფომ, რუსეთი მუდმივად აყენებს ეჭვის ქვეშ, რაც ერთ-ერთი უმთავრესი რისკია ქვეყნის უსაფრთხოებისთვის. უსაფრთხოების რისკები რუსეთთან სამხედრო დაპირისპირებით არ შემოიფარგლება, არამედ ეხება ისეთ სფეროებს, როგორებიცაა კიბერუსაფრთხოება, ეკონომიკა, განათლება და რელიგია.

რისკის მესამე დონე მოიცავს ადგილობრივ რისკებს, რომლებმაც შეიძლება გააღრმავოს ქვეყნის დაუცველობა გლობალური რისკების წინაშე. ადგილობრივ რისკებში შედის სოციალურ-ეკონომიკური რისკები: ეკონომიკური განუვითარებლობა, მწვავე უთანასწორობა, მასშტაბური სიღარიბე, ასევე კომოდიფიკაციის და სოციალური სტრატეფიკაციის მაღალი დონე. ადგილობრივ პოლიტიკურ რისკებს შორისაა სახელმწიფო ინსტიტუტების პოლიტიზაცია, ოლიგარქიულ-კლიენტელისტური ქსელების არსებობა, საზოგადოების პოლარიზაცია, პოლიტიკის რადიკალიზაცია და მაღალი ინტენსივობის არაფორმალური ურთიერთობები, რომლებიც ინსტიტუციური გაძლიერების ხარჯზე არსებობს. ამ ყველაფრის შედეგია სოციალური ნდობის არარსებობა, დაბალი საჯარო ლეგიტიმურობა და ძალაუფლების გადაბარების მოშლილი მექანიზმები, რომლებიც ქვეყანას პოლიტიკური და სოციალური დესტაბილიზაციის მუდმივი საფრთხის ქვეშ ამყოფებს.

მედეგობის ყოვლისმომცველი სტრატეგია საქართველოს დაეხმარება, უფრო ეფექტიანად და გონივრულად გაუმკლავდეს დასახელებულ გამოწვევებს. ჯერ ერთი, მედეგობის გაძლიერების ყოვლისმომცველი სტრატეგიის შემუშავება გამოიწვევს საჯარო და კერძო რესურსების უფრო ეფექტიან გაერთიანებას და გამოყენებას მნიშვნელოვანი საჯარო სერვისების შესასრულებლად როგორც მშვიდობიანობის, ასევე სერიოზული კრიზისების დროს. მეორე, პოლიტიკის სტრატეგიული დაგეგმვის თვალსაზრისით, ის ხელს შეუწყობს უსაფრთხოების, ეკონომიკის, ენერგეტიკის, სოფლის მეურნეობის და ბევრი სხვა სფეროს მიმართ საქართველოს სტრატეგიული მიდგომების რაციონალიზებას ერთი ქოლგის ქვეშ და თავიდან აგვაცილებს არაპროდუქტიულ დუბლირებებს, გამეორებებს და კონკურენციას სხვადასხვა სახელმწიფო უწყებას შორის. მესამე, მედეგობის ყოვლისმომცველი პროგრამის ქონა გააუმჯობესებს როგორც საქართველოს ხელისუფლების, ასევე საზოგადოებრივი აქტორების სტრატეგიული პროგნოზირების და რისკების შეფასების უნარს. მედეგობის კარგად შემუშავებული სტრატეგია დაგვეხმარება რისკების სწორად დანახვასა და განსაზღვრაში და მათი შესამცირებელი სტრატეგიების დაგეგმვაში. გარდა ამისა, მედეგობის მკაფიო პროგრამა ხელს შეუწყობს საქართველოს წინსვლას ევროატლანტიკური ინტეგრაციის გზაზე, რადგან ის საქართველოს უფრო პროგნოზირებად და საიმედო პარტნიორად აქცევს. და ბოლოს, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მედეგობის ყოვლისმომცველი სტრატეგია ხელს შეუწყობს საერთო ეროვნული თანხმობის ჩამოყალიბებას ქვეყნის ზოგადი პრიორიტეტების, საფრთხეების, რისკებისა და შესაძლებლობების თაობაზე. ეს, ასევე, შეამცირებს ისეთი პრობლემების სიმწვავეს, როგორებიცაა პოლარიზაცია, რადიკალიზაცია, პოლიტიკური უფლებების წართმევა და საზოგადოებრივი განხეთქილებები.

¹ მეტი ინფორმაციისთვის იხილეთ: Wojciech Konończuk, Denis Cenușa and Kornely Kakachia. Oligarchs in Ukraine, Moldova and Georgia as key obstacles to reforms. 2017. ხელმისაწვდომია: <https://3dcftas.eu/publications/oligarchs-in-ua-mo-and-ge-as-key-obstacles-to-reforms>

რა შეიძლება საქართველომ ისწავლოს ნატო-ს და მისი წევრი ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკიდან

საქართველოსთვის, როგორც ნატო-ს ასპირანტი ქვეყნისთვის, უაღრესად სასარგებლო იქნებოდა ნატო-ს მედეგობის გაძლიერების მიდგომების საუკეთესო პრაქტიკის შესწავლა. ამას პრაქტიკული მნიშვნელობაც აქვს და პოლიტიკურიც. მართალია, საქართველოს ნატო-ში გაწევრიანებაზე ალიანსში კონსენსუსი ჯერ არ არსებობს, მაგრამ საქართველოსთვის მნიშვნელოვანია, რომ მეტად დაუახლოვდეს ნატო-ს სექტორული თანამშრომლობის გაღრმავების გზით. ნატო-ს მედეგობის პროგრამის ნაწილად ყოფნა ასეთ შესაძლებლობას გააჩენდა.

ნატო განსაზღვრებით მედეგობა არის „საზოგადოების უნარი, წინააღმდეგობა გაუწიოს და დაძლიოს (...) შოკები და აერთიანებს სამოქალაქო მზადყოფნას და სამხედრო პოტენციალს“ (ნატო 2022). სამოქალაქო მზადყოფნა კი არის „მოკავშირეთა მედეგობის ერთ-ერთი მთავარი საყრდენი და ალიანსის კოლექტიური თავდაცვის რეალიზების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საშუალება“ (ნატო 2022). ნატო-ს თანახმად, სამოქალაქო მზადყოფნამ სამი ძირითადი ფუნქციის შესრულება უნდა უზრუნველყოს: (1) მმართველობის უწყვეტობა, (2) სასიცოცხლოდ აუცილებელი სერვისების უწყვეტად მიწოდება მოსახლეობისთვის და (3) სამხედრო ოპერაციების სამოქალაქო მხარდაჭერა (ნატო 2022). ამ სამ ძირითად ფუნქციაზე დაყრდნობით, ნატო-ს მედეგობის სტრატეგია მოკავშირეებისთვის განსაზღვრავს ეროვნული მედეგობის შვიდ საბაზისო ინდიკატორს:

- მმართველობის და კრიტიკული სამთავრობო სერვისების უწყვეტობის უზრუნველყოფა;
- მსგრაძი ენერგომომარაგება;
- ხალხის უკონტროლო გადაადგილებასთან ეფექტიანად გამკლავების უნარი;
- მდგრადი საკვებისა და წყლის რესურსები;
- მასობრივი მსხვერპლთან და ჯანდაცვის შემაფერხებელ კრიზისებთან გამკლავების უნარი;
- ძლიერი სამოქალაქო კომუნიკაციების სისტემები;
- გამართული სატრანსპორტო სისტემები (ნატო 2022).

მედეგობის სამოქალაქო კომპონენტებზე ნატო-ს ძლიერი აქცენტი მომდინარეობს სამხედრო და სამოქალაქო სფეროების მზარდი ურთიერთკავშირის აღიარებიდან. ცივი ომის დასრულების შემდეგ კრიტიკული ინფრასტრუქტურა და საბაზისო სახელმწიფო სერვისები (როგორებიცაა ენერგოქსელები, რკინიგზები, პორტები და აეროდრომები) კერძო სექტორის ხელში გადადიოდა და გადადის, რაც ნატო-ს სამხედრო სტრუქტურებს სამოქალაქო და კომერციულ ობიექტებსა და შესაძლებლობებზე დამოკიდებულს ხდის (ნატო 2022). შესაბამისად, „ნატოს უნარი, თავი დაიცვას შეიარაღებული თავდასხმისგან“ დამოკიდებულია „არა მარტო მის სამხედრო პოტენციალზე, არამედ ასევე მისი საზოგადოებების მზადყოფნასა და მედეგობაზე“ (Christie and Berzina 2022). გარდა ამისა, სწრაფი ტექნოლოგიური განვითარება და ეკონომიკური, ფინანსური და კიბერუსაფრთხოების სფეროების ურთიერთდამოკიდებულება საზოგადოებებს უფრო დაუცველს ხდის ტრადიციული თუ არატრადიციული რისკებისგან (ნატო 2022). ასეთ პრობლემურ და რთულ გარემოში მედეგობის შესანარჩუნებლად, ნატო-ს სახელმწიფოებმა უნდა გამოიყენონ „როგორც სამხედრო, ასევე სამოქალაქო შესაძლებლობების სრული სპექტრი და საზოგადოების ერთიანი მიდგომა ხელისუფლების, კერძო სექტორის და სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური თანამშრომლობით“ (იქვე).

² შოკები მოიცავს „სტიქიურ უბედურებებს, კრიტიკული ინფრასტრუქტურის შეფერხებას ანდა ჰიბრიდულ თუ შეიარაღებულ თავდასხმას“ (ნატო 2022).

ნატო-ს ფოკუსი საჯარო და კერძო სექტორების პარტნიორობაზე ძალიან მნიშვნელოვან გავლენას სთავაზობს საქართველოს. ნეოლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკის და ხშირად, წინდაუხედავი პრივატიზაციის პროცესის შედეგად, რომელსაც საქართველოს ახლანდელი და წინა მთავრობები ატარებენ, ქვეყნის კრიტიკული ინფრასტრუქტურის უდიდესი ნაწილი კერძო ინვესტორთა ხელში აღმოჩნდა. მეტიც, 2022 წლის მდგომარეობით, დაახლოებით 17,000 რუსული კომპანიაა დარეგისტრირებული საქართველოში, რომელთა ნახევარზე მეტი უკრაინაში რუსეთის აგრესიის განახლების შემდეგ დარეგისტრირდა. (საერთაშორისო გამჭვირვალობა, 2022). საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ კერძო კომპანიებმა, განსაკუთრებით რუსი ინვესტორების საკუთრებაში მყოფებმა, ხელი შეუწყონ კრიტიკული სერვისების ფუნქციონირებას როგორც მშვიდობის, ასევე კრიზისების და კონფლიქტების დროს.

უნარის და კომპეტენციების თვალსაზრისით, ნატო მედეგობას, უპირველეს ყოვლისა, „ეროვნულ პასუხისმგებლობად“ განიხილავს (ნატო 2022), რა დროსაც თავად ალიანსს კოორდინირების და კონსულტირების ფუნქციები აქვს. მედეგობის ნატოსეული გაგების თანახმად, „თითოეული მოკავშირე საკმარისად ძლიერი და მოქნილი უნდა იყოს, რათა გაუმკლავდეს კრიზისების მთელ იმ სპექტრს, რასაც ალიანსი ითვალისწინებს“ (ნატო 2022). მედეგობის გაძლიერების დეცენტრალიზებული, ნაკლებად ზემოდას-ქვემოთ პროცესი შესაძლებლობას მისცემს ასპირანტ ქვეყნებს, როგორც საქართველო, მეტი ზეგავლენა მოახდინოს მედეგობის გაძლიერების საკუთარ პროცესზე. ეს გაზრდის პროცესში ადგილობრივ თანამონაწილეობას საქართველოს წამყვანი აქტორების მხრიდან და შესაძლებლობას მისცემს მათ, უკეთ მოარგონ ნატო-ს მედეგობის გაძლიერების საუკეთესო პრაქტიკა საქართველოს მყოფ კონტექსტს.

მედეგობისადმი ნატო-ს მიდგომის სუსტი მხარე ის არის, რომ ის საკმაოდ ტექნიკური და პოლიტიკაზე ფოკუსირებულია. ის უმეტესად ფოკუსირებულია პოლიტიკის კონკრეტულ სფეროებში გაუმჯობესებაზე, რომლის მიღწევაც შესაძლებლობების გაძლიერებით და პოლიტიკის კოორდინირებით შეიძლება. თუმცა, ეს სტრატეგია უგულვებელყოფს მედეგობის გაძლიერების ზოგ მნიშვნელოვან პოლიტიკურ და სოციალურ ასპექტს, რომლებიც შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს გარდამავალი ქვეყნებისთვის, როგორც საქართველო.

საქართველოში მაღალი ხარისხის მედეგობის მიღწევა ასევე დამოკიდებულია პოლიტიკური ინსტიტუტების და კარგი მმართველობის სისტემების ხარისხზე, რაც განისაზღვრება მათი გამჭვირვალობის, რეპრეზენტატიულობის, ანგარიშვალდებულების და ინკლუზიურობის სათანადო დონეებით. შესაბამისად, ნატო-ს მიერ განსაზღვრულ ტექნიკურ კრიტერიუმებს უნდა დაემატოს პოლიტიკური კრიტერიუმები. ეს მოიცავს მედეგობის გაძლიერების უფრო გამჭვირვალე და ინკლუზიურ პროცესს. ინკლუზიურობის კარგ მაგალითებს იძლევა ჩრდილოეთ ევროპის ქვეყნები. ფინეთი და შვედეთი, ეს ორი ქვეყანა, რომლებმაც ნატო-ში გაწევრიანება ცოტა ხნის წინ გადაწყვიტეს, იყენებენ საზოგადოების ერთიან მიდგომას მედეგობის და ეროვნული უსაფრთხოების მიმართ და მიჩნეულია, რომ მათ აქვთ „საუკეთესო ღირებული ეროვნული პრაქტიკა, განსაკუთრებით შეთანხმებულობის, სიძლიერის, მთავრობისა და საზოგადოების თანამშრომლობის ხარისხის და მოსახლეობასთან ურთიერთობის თვალსაზრისით“ (Christie and Berzina 2022). კერძოდ, ფინეთის „ყოვლისმომცველი უსაფრთხოების“ მოდელი საჯარო და კერძო სექტორებს შორის მჭიდროდ კოორდინირებული პარტნიორობის კარგ მაგალითს იძლევა, რომელშიც მხოლოდ ბიზნესები კი არ მონაწილეობენ, არამედ ყველა მნიშვნელოვანი დაინტერესებული მხარე ქვეყანაში. ფინეთის ხელისუფლების თქმით, „ყოვლისმომცველი უსაფრთხოება ფინური მზადყოფნის თანამშრომლობის მოდელია, სადაც საზოგადოებისთვის სასიცოცხლო ფუნქციებს ხელისუფლება, ბიზნესი, არასამთავრობო ორგანიზაციების და მოქალაქეები ერთად ასრულებენ“ (უსაფრთხოების კომიტეტი 2022). ფინეთის უსაფრთხოების კომიტეტი პასუხისმგებელია უსაფრთხოების ყოვლისმომცველი გეგმის შემუშავებასა და განხორციელებაზე, ასევე უწყებათაშორისი მუშაობის კოორდინაციაზე (Garriaud-Maylam 2021). მასში დაახლოებით 20 მაღალი დონის სახელმწიფო მოხელე და კერძო სექტორისა და ბიზნესის წარმომადგენლები შედიან (Garriaud-Maylam 2021).

---

³ მედეგობის გაძლიერებაში ადგილობრივი თანამონაწილეობის მნიშვნელობაზე იხილეთ, Korosteleva, Elena A, and Trine Flockhart. 2020. "Resilience in EU and international institutions: Redefining local ownership in a new global governance agenda." Contemporary Security Policy 41 (2): 153-175; Petrova, Irina, and Laure Delcour. 2020. "From principle to practice? The resilience-local ownership nexus in the EU Eastern Partnership policy." Contemporary Security Policy 41 (2): 336-360. <https://doi.org/10.1080/13523260.2019.1678280>.

შვედეთი და ფინეთი, ასევე, დეზინფორმაციასა და მტრულ პროპაგანდასთან ბრძოლაზე აკეთებენ აქცენტს. შვედეთმა ახლახან საკუთარი „ფსიქოლოგიური თავდაცვის სააგენტო“ შექმნა, „რათა დაიცვას [შვედეთის] ღია, დემოკრატიული საზოგადოება [და] მოსახრების ფორმირების თავისუფლება“ (შვედეთის ფსიქოლოგიური თავდაცვის სააგენტო 2022). ფსიქოლოგიური თავდაცვის მიზანია გამოავლინოს, გააანალიზოს, თავიდან აიცილოს და წინ აღუდგეს დამაზიანებელ საგარეო გავლენას, მათ შორის „უცხოელი აქტორების მცდელობებს, შეასუსტონ ეროვნული მედეგობა და მოსახლეობის სურვილი, დაიცვან ქვეყანა“ (იქვე). მიმომხილველები მოელიან, რომ ახალი სააგენტო „აღჭურავს შვედეთის მოსახლეობას ახალი უნარებით, რომლებიც დაეხმარება მათ, განასხვავონ ყალბი ახალი ამბები და ‘უფრო კრიტიკული თვალთ’ შეხედონ ინფორმაციას“ (Washington Post 2022).

ფსიქოლოგიური თავდაცვის ფინურ ვერსიას ფსიქოლოგიური მედეგობა ჰქვია და ის ფინეთის უსაფრთხოების საყოველთაო სტრატეგიის ნაწილია. მას განსაზღვრავენ როგორც „ინდივიდების, თემების, საზოგადოებისა და ერის უნარს, გაუძლოს ზეწოლას, რომელიც კრიზისული სიტუაციებიდან წარმოიშვება და დაძლიოს მათი ზეგავლენები“ (უსაფრთხოების კომიტეტი 2017, 22). ის „გამოხატულია მოქალაქეთა სურვილში, დაიცვან თავიანთი ქვეყნის დამოუკიდებლობა, ასევე მტკიცე გადანყვეტილებაში, შეინარჩუნონ მოსახლეობის საარსებო საშუალებანი და უსაფრთხოება ყველა ვითარებაში“ (იქვე). ფინეთს დღემდე აქვს ერთ-ერთი ყველაზე გამართული გაფრთხილების და თავშესაფრის სისტემები 45,000 სამოქალაქო თავდაცვის თავშესაფრით, რომლებიც 3.6 მილიონ ადამიანს იტევს (Garriaud-Maylam 2021).

ფინური საზოგადოება გამორჩეულია ციფრული წიგნიერების დონით და დეზინფორმაციასა და პროპაგანდასთან ბრძოლის მრავალშრიანი მიდგომით. ფინეთს საკმაო ხანია პირველი ადგილი უკავია მედია წიგნიერების ინდექსში (CNN 2019). „კრიტიკული აზროვნება, ფაქტების გადამოწმება, ყველა ინფორმაციის ინტერპრეტირება და შეფასება“ ფინეთის განათლების სისტემის ერთ-ერთი პრიორიტეტია, რათა შეიბოჭოს მტრული პროპაგანდა და დეზინფორმაციული კამპანიები (Henley 2020). წიგნიერების უნარების გაძლიერების მხრივ საქართველოს ბევრი რამის სწავლა შეუძლია სკანდინავიის ქვეყნებისგან ციფრული. მაშინ, როდესაც საქართველოს საზოგადოებას შედარებით ერთნაირი შეხედულებები აქვს იმ მთავარ რისკებზე, რომლებიც ქვეყანას ემუქრება, მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი კვლავ უკიდურესად დაუცველია პროპაგანდისა და ყალბი ამბებისგან, რომლებიც ვრცელდება როგორც ტრადიციული მედიის, ასევე ინტერნეტმედიის გზით.

კიბერუსაფრთხოების და ჰიბრიდული ომის სფეროებში საქართველოსთვის ასევე ძალიან სასარგებლოა ბალტიის სახელმწიფოების გამოცდილება, რომლებთანაც ბევრია მსგავსება ადგილობრივი და გლობალური ტრადიციული თუ არატრადიციული რისკების წინაშე დაუცველობის თვალსაზრისით. ესტონეთი რუსეთის საზღვარზე წარმატებული ციფრული საზოგადოების განსაკუთრებით კარგი მაგალითია. ამ ქვეყანას აქებენ იმისთვის, რომ მას წარმატებული დიגיტალიზაციის სტრატეგია აქვს, მიუხედავად რუსეთის მუდმივი პროპაგანდისტული და დეზინფორმაციული კამპანიებისა (ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეა 2021). ესტონეთი არის ქვეყანა ისეთი სამაგალითო ციფრული ინფრასტრუქტურით, როგორცაა X-Road. დეზინფორმაციასთან ბრძოლის ესტონური მიდგომა ასევე მოიცავს ფსიქოლოგიურ თავდაცვას (მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები), სტრატეგიულ კომუნიკაციას (თანმიმდევრულობა საჯარო შეტყობინებებში) და ვითარების ცოდნა (ესტონეთის, რუსეთის და მოკავშირე ქვეყნების საინფორმაციო სივრცეების მონიტორინგი) (ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეა 2021).

---

⁴ საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის დაკვეთით ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის ბოლო გამოკითხვების თანახმად, მოსახლეობის 89% რუსეთს მიიჩნევს მთავარ პოლიტიკურ საფრთხედ, ხოლო 80%-ს ეს სახელმწიფო ეკონომიკურ საფრთხედ მიაჩნია. ბოლო ნახვა: 2022 წლის 11 ნოემბერი. <https://www.iri.org/resources/public-opinion-survey-residents-of-georgia-september-2022/>.

⁵ ესტონეთის შესახებ ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეის ანგარიშის თანახმად, „X-Road სისტემა არის ინფორმაციის და მონაცემთა უსაფრთხო გაზიარების პროგრამული უზრუნველყოფა, რომელიც უზრუნველყოფს თავსებადობას სხვადასხვა ორგანიზაციასა და საინფორმაციო სისტემას შორის, რომლებითაც დაახლოებით 3,000 ონლაინ სერვისი მიეწოდება ესტონეთის მოქალაქეებს (ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეა 2021, 4). X-Road-ის და ესტონეთის სხვა ციფრული სერვისების შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ: Anthes, Gary. 2015. "Estonia: a model for e-government." Communications of the ACM 58 (6): 18-20.

საქართველო საკმაოდ მოწინავე ქვეყანაა საჯარო სერვისების გაციფრულების თვალსაზრისით და ბევრ ევროპულ ქვეყანასაც კი უსწრებს. თუმცა, როგორც ესტონეთის შემთხვევაშია, ციფრულ ღიაობას უნდა ამყარებდეს მოსახლეობის და საჯარო მოხელეთა მზარდი ციფრული წიგნიერება და უსაფრთხო ციფრული პლატფორმების შექმნა. პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს დაყოფილ ღია ციფრულ ინფრასტრუქტურას საჯარო სერვისებისთვის (ესტონეთის X-Road-ის მიხედვით მოდელირებულს) და საჯარო მოხელეების მუდმივ ტრენინგს. საფრთხილო მონაცემების დაცვის უზრუნველსაყოფად, უნდა შეიქმნას დამატებითი სარეზერვო სერვერები ქვეყნის ფარგლებს გარეთ (ციფრული საელჩოები) (ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეა 2021). საჯარო ინფრასტრუქტურის გაციფრულება ასევე უნდა ექვემდებარებოდეს დამოუკიდებელ აუდიტს და მოიცავდეს ისეთ ზომებს, როგორებიცაა მონაცემთა თვალის მიდევნება, რათა მოქალაქეებს შეეძლოთ ნახვა, თუ რომელი სახელმწიფო უწყება იყენებს მათ მონაცემებს (ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეა 2021). მეტი ციფრული გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა ხელს შეუწყობს პოლიტიკური ნდობის (სახელმწიფო ინსტიტუტების ლეგიტიმურობა) და სოციალური ნდობის (ნდობა მოსახლეობაში) ატმოსფეროს შექმნას, რაც სახელმწიფოს და საზოგადოების მედეგობის ორი მთავარი კომპონენტია.

საქართველოს ასევე ბევრი რამის სწავლა შეუძლია მისი უშუალო მეზობლებისა და რეგიონული პარტნიორებისგან, რომლებიც დაუცველობის, რისკებისა და საფრთხეების თვალსაზრისით მსგავს ვითარებაში არიან. უკრაინამ აქტიურად დაიწყო მედეგობის გაძლიერების მიდგომების ინტეგრირება სტრატეგიულ დოკუმენტებსა და საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ფართო სტრატეგიულ ხედვაში (Shelest 2022, 2021). 2020 წლის „ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია“, 2021 წლის „საგარეო პოლიტიკის სტრატეგია“ და 2021 წლის „სამხედრო უსაფრთხოების სტრატეგია“ მოიცავენ მედეგობის გაძლიერებას როგორც უკრაინის ეროვნული უსაფრთხოების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კომპონენტს (Shelest 2021).

უკრაინაში რუსეთის აგრესიის საპასუხოდ, უკრაინელებმა საყოველთაო საზოგადოებრივი წინააღმდეგობა აჩვენეს თავდაცვის და უსაფრთხოების უწყებების ერთობლივი ძალისხმევით და საზოგადოების მაღალი პასუხისმგებლობის და მხარდაჭერის გზით. უკრაინის მაგალითი სასიცოცხლო მნიშვნელობის გაკვეთილად იქცა ევროატლანტიკური თანამეგობრობისთვის (Shelest 2022). თუმცა, საქართველოს შემთხვევაში, ნაკლოვანი სახელმწიფო სტრატეგიები და სუსტი ინსტიტუციური მედეგობა იწვევს იმას, რომ საზოგადოების ჩართულობა მედეგობაში სუსტია. უკრაინის მაგალითი გვაჩვენებს, რომ საქართველომ უნდა ჩამოაყალიბოს მძლავრი სექტორთაშორისი სტრატეგიული კომუნიკაცია და მჭიდროდ ითანამშრომლოს სამოქალაქო სექტორთან, რათა შეიმუშაოს სტრატეგიები, სამოქმედო გეგმები და ეროვნული მედეგობის ამოცანები.

⁶ ციფრული სერვისების შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ: Anthes, Gary. 2015. "Estonia: a model for e-government." *Communications of the ACM* 58 (6): 18-20. 6

საქართველოს საექსპერტო წრეების მოსაზრებები

უსაფრთხოების დარგის ქართველ ექსპერტებსა და პრაქტიკოსებს ვკითხეთ მათი მოსაზრებები საქართველოს მედეგობის დღის წესრიგთან დაკავშირებით და როგორ შეიძლებოდა ქვეყანას ესარგებლა ნატო-სა და ნატო-ს წევრ ქვეყნებთან მედეგობის გაძლიერების სფეროში თანამშრომლობისგან. ამ კვლევის ფარგლებში ქართველი ექსპერტების მონაწილეობით ჩატარებულმა ფოკუსჯგუფმა გამოავლინა პოლიტიკის კონკრეტულ სფეროებზე ყურადღების გამახვილების გარდა, ასევე პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ პროცესებზე უფრო ფართოდ ფოკუსირების საჭიროება. კითხვაზე, თუ რა იყო საჭირო მაღალი ხარისხის მედეგობისთვის, ექსპერტებმა შემდეგი ფაქტორები ჩამოთვალეს:

- ერთიანი იდენტობის შექმნა [მოსახლეობას, პოლიტიკურ ელიტასა და სხვა დაინტერესებულ პირებს შორის] (დარჩიაშვილი 2022, გოცირიძე 2022)
- სამოქალაქო თვითშეგნება (დარჩიაშვილი 2022)
- კრიტიკულად აზროვნების უნარი (მუჩაიძე 2022)
- მტრისა და მოყვრის ერთმანეთისგან სწორად გარჩევის უნარი (გოცირიძე 2022)
- ლიბერალური დემოკრატიის გაძლიერების, პრიორიტეტების რაციონალურად განსაზღვრის და მწირი რესურსების უკეთ მართვის მნიშვნელობა (მუჩაიძე 2022)
- სახელმწიფოსა და მმართველ პარტიას შორის მკაფიო ზღვრის გავლება, პოლარიზაციის და სახელმწიფო ინსტიტუტების პოლიტიზების ხარისხის შემცირება (გოცირიძე 2022)
- ხელისუფლებასა და საზოგადოებას შორის კომუნიკაციის გაუმჯობესება და საჯარო, გამჭვირვალე და ღია პოლიტიკური სისტემა და პოლიტიკა (პატარაია 2022)

კიდევ ერთი პრობლემაა საკანონმდებლო ბაზის არარსებობა, ასევე, შეუსაბამობა პოლიტიკის შემუშავებასა და მის განხორციელებას შორის. როგორც გოცირიძემ (2022) აღნიშნა, საქართველოს ზოგ სფეროში, მაგალითად, კიბერუსაფრთხოებაში, აქვს სტრატეგიული დოკუმენტები და საკანონმდებლო აქტები, მაგრამ ისინი ზედაპირულად ხორციელდება. პრაქტიკაში შეუსაბამობების მაგალითებს შორისაა ის, რომ საქართველოს სამინისტროები ისეთი რუსული კომპანიები მიწოდებულ სერვისებს იყენებენ, როგორებიცაა ბილანი და ლუკოილი (მჭედლიშვილი 2022). სუსტი ეკონომიკა და ისეთ არასტაბილურ ბაზარზე დამოკიდებულება, როგორიც რუსეთია, ხელს უშლის ეროვნული მედეგობის გაძლიერებას (შარაშიძე 2022). ასევე, ბევრ სფეროში გრძელვადიანი, შეთანხმებული სტრატეგიის არარსებობა, ასევე მთავარ დაინტერესებულ მხარეებს შორის შეუთანხმებლობა და კოორდინაციის ნაკლებობა ხშირად საქართველოს ბოლო წუთას მართვის ანაბარად ტოვებს კრიზისების დროს (დარჩიაშვილი 2022). მნიშვნელოვანია, ასევე, საქართველოს უმცირესობების (ეთნიკური, რელიგიური და სექსუალური) უკეთ ინტეგრირება მედეგობის გაძლიერების პროცესში. უმცირესობათა ჯგუფებს პოლიტიკის შემუშავებლები ხშირად უგულებელყოფენ და მათი გაუთვალისწინებლობა ეროვნულ პროექტში საფრთხეს უქმნის საქართველოს ყოვლისმომცველ უსაფრთხოებასა და მედეგობის გაძლიერებას (გოცირიძე 2022).

ნატო-ს შვიდი საბაზისო მოთხოვნიდან ქართველმა ექსპერტებმა გამოყვეს პირველი მოთხოვნის - მმართველობის და კრიტიკული სამთავრობო სერვისების უწყვეტობის უზრუნველყოფის მნიშვნელობა (ძებისაშვილი 2022, მუჩაიძე 2022).

მათ კრიტიკულად შეაფასეს საქართველოს საქმიანობა კოვიდ-19 პანდემიასთან გამკლავებაში და ხაზი გაუსვეს პანდემიის მართვის გაუმჯობესების საჭიროებას (მუჩაიძე 2022). თუმცა, შვიდ საბაზისო კრიტერიუმზე საუბრისას ექსპერტებმა ყურადღება უმეტესად პოლიტიკურ საკითხებზე გაამახვილეს. მაგალითად, საქართველოს პოლიტიკის შემუშავების გაუმჭვირვალობა უკიდურესად ართულებს საქმიანობის შესრულების შეფასებას, ნაკლოვანებების განსაზღვრას და რეკომენდაციების შემუშავებას, როგორც გაუმჯობესდეს მმართველობა (მუჩაიძე 2022). ამ შვიდ სფეროში საქართველოს საქმიანობა დამოკიდებულია ასევე საჯარო და კერძო სექტორს შორის პარტნიორობის ეფექტიან ორგანიზებაზე და ხელისუფლების უნარზე, ჩართოს კერძო სექტორი მედეგობის გაძლიერებაში (ძევისაშვილი 2022). საქართველოს სჭირდება, ასევე, პროგნოზირების და რისკების შეფასების მექანიზმების გაუმჯობესება როგორც პოლიტიკური ელიტის, ასევე საზოგადოების დონეებზე. ხშირად ხდება უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მოთხოვნების უგულებელყოფა ეკონომიკური და პოლიტიკური მოსაზრებებით, რაც ქვეყანას შესაძლოა ცუდად მოუბრუნდეს გრძელვადიან პერსპექტივაში (გოცირიძე 2022). უნდა მოხდეს უსაფრთხოების სფეროს დეპოლიტიზება და პრიორიტეტად განსაზღვრა (გოცირიძე 2022). შვიდ საბაზისო კრიტერიუმს ექსპერტებმა კიდევ ერთი კრიტერიუმი დაამატეს - საზოგადოებრივი ნება, რადგან, მათი აზრით, საზოგადოებრივი ნების გარეშე ინსტიტუციური მზადყოფნა არ არის საკმარისი (კაპანაძე 2022). საზოგადოებრივი ნება ძალიან მიახლოებულია იმასთან, რასაც ფინელები ფსიქოლოგიურ მედეგობას უწოდებენ და მისი მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ საზოგადოების ერთიანი მიდგომით და სახელმწიფო უწყებების მზარდი ღიაობით, ჩართონ კერძო სექტორი და მოქალაქეები მედეგობის გაძლიერების პროცესში.

საქართველოს მედეგობის საბაზისო დონეც კი არა აქვს სერიოზული კრიზისებისათვის სამოქალაქო-სამხედრო მზადყოფნის თვალსაზრისით (კაპანაძე 2022). ქვეყანას არ გააჩნია გაფრთხილების და თავშესაფრის სისტემები (კაპანაძე 2022). ეს განსაკუთრებით სერიოზული პრობლემაა თბილისის გარდა სხვა ქალაქებში (ქუთაისი, ბათუმი, ფოთი), სადაც არც მინისქვეშა ტრანსპორტირების სისტემები არ არსებობს (კაპანაძე 2022). სამოქალაქო მზადყოფნა, როგორც სერიოზული კრიზისების დროს მთლიანი თავდაცვის ნაწილი, შეტანილი უნდა იყოს დაწყებითი და საშუალო განათლების სასწავლო პროგრამებში (კაპანაძე 2022). სამხედრო სარეზერვო სისტემაც შემდგომ რეფორმირებას საჭიროებს; ქვეყანას არ ჰყავს ტერიტორიული თავდაცვის კარგად ორგანიზებული, ეფექტიანი დანაყოფები (კაპანაძე 2022). ამჟამად საქართველოს აქვს საგანგებო სიტუაციების მართვის სააგენტო, რომელიც შინაგან საქმეთა სამინისტროს ექვემდებარება (შინაგან საქმეთა სამინისტრო 2022). თუმცა ეროვნული მასშტაბის საგანგებო სიტუაციების შემთხვევაში, ეს სააგენტო, ხშირად, ისეთი გადატვირთულია, რომ სხვა სამთავრობო სააგენტოების დახმარებას საჭიროებს (კაპანაძე 2022).

გამოკითხულმა ექსპერტებმა ასევე ახსენეს რეგიონული მედეგობის მნიშვნელობა, რადგან გაჭირვების დროს „დასახმარებლად პირველი მეზობელი მოდის“ (კაპანაძე 2022). ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კოორდინირებული ქმედება ნატო-ს წევრ თურქეთთან და აზერბაიჯანთან, რადგან ეს ქვეყნები მჭიდროდ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული ენერგეტიკის და სატრანსპორტო კომუნიკაციის სფეროებში (კაპანაძე 2022). შესაბამისად, ამ სამი ქვეყნის ბუნებრივი ინტერესია, ერთად გაუმკლავდნენ ენერგო და სატრანსპორტო კრიზისებს. თუმცა, საქართველოს მიზანი ყველა მის მეზობელთან და რეგიონულ პარტნიორთან თანამშრომლობა უნდა იყოს. ვინაიდან სულ უფრო რთულ და ურთიერთდამოკიდებულ მსოფლიოში ვცხოვრობთ, ტრანსსასაზღვრო მედეგობა ნებისმიერი ქვეყნის ეროვნული მედეგობის გეგმის მნიშვნელოვანი ნაწილი უნდა იყოს.

საქართველოში მედეგობის გაძლიერებაში ნატო-ს დახმარებასთან დაკავშირებით ექსპერტებმა, შესაძლებლობების გაძლიერებისა და ცოდნის გაზიარების კომპონენტების გარდა, ხაზი გაუსვეს საქართველოს საზოგადოებასა და პოლიტიკურ ელიტასთან სათანადო პოლიტიკური კომუნიკაციის მნიშვნელობას (მუჩაიძე 2022). მედეგობის გაძლიერება საქართველოში წარმატებით რომ განხორციელდეს, საჭიროა როგორც გარე განმზიდველი და შიდა მიმზიდველი ფაქტორები. აქ ნატო-ს შეუძლია ერთ-ერთი მთავარი როლი შეასრულოს იმით, რომ სათანადოდ მიაწოდოს შეტყობინებები საქართველოს საზოგადოებას, ალბათ, სხვა დასავლელ ფაქტორებთან ტანდემში. ეს, საზოგადოებრივ ზეწოლასთან ერთად, შექმნიდა სტიმულს პოლიტიკური

⁷ პოლიტიკის დამტკიცებასა და პოლიტიკის განხორციელებას შორის განსხვავების მნიშვნელობის შესახებ იხილეთ: Langbein, Julia, and Tanja A. Börzel. 2013. "Introduction: explaining policy change in the European Union's Eastern neighbourhood." *Europe-Asia Studies* 65 (4): 571-580.

ელიტისთვის, ითანამშრომლონ და პასუხისმგებლობა აიღონ მედეგობის გაძლიერების პროგრამაზე (მუჩაიძე 2022).

ვინაიდან ნატო-ს მედეგობის მიდგომა ძირითადად პოლიტიკის კონკრეტულ სფეროებზეა ფოკუსირებული და დეპოლიტიზებულია, ქართველმა ექსპერტებმა, ასევე, ხაზი გაუსვეს პოლიტიკური კომუნიკაციის და უფრო ფართო დემოკრატიზაციის პროცესში ჩართვის მნიშვნელობას მედეგობის გაძლიერებისთვის.

როგორი უნდა იყოს საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია?

იმ გამომწვევებთან გასამკლავებლად, რომლებიც მაღალი რისკის გარემოში არსებობის და რეაგირების ლიმიტირებული უნარის კომბინაციიდან წარმოიშობა, საქართველოს ესაჭიროება ჰოლისტიკური მიდგომა მედეგობის მიმართ. მთავარი ამოცანა უნდა იყოს საზოგადოების სასიცოცხლო ფუნქციების შენარჩუნება კრიზისების და დიდი შეიარაღებული თავდასხმის დროს. მედეგობის ყოვლისმომცველი ხასიათი ნიშნავს, რომ საზოგადოების ყველა წევრი ჩართულია მედეგობის გაძლიერებასა და კრიზისის პრევენციაში და, კრიზისის შემთხვევაში, ყველას უნდა ჰქონდეს მკაფიო სახელმძღვანელო მითითებები მოქმედებისთვის. სახელმწიფო ინსტიტუტებმა და კერძო სექტორმა ისევე, როგორც მოქალაქეებმა უნდა იცოდნენ, რა გააკეთონ კრიზისის დროს (Milne 2022).

ფინეთის, შვედეთის, ნატო-სა და ევროკავშირის სხვა წევრი სახელმწიფოების საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით, საქართველოს ეროვნული მედეგობის სტრატეგია უნდა მოიცავდეს ოთხ მიმართულებას: კანონმდებლობის და ინსტიტუციური დაგეგმვის გაუმჯობესება (საკანონმდებლო და ინსტიტუციური მმართველობა), კოორდინაციის გაუმჯობესება მთავარ პოლიტიკურ აქტორებს შორის ნდობის გაზრდის მიზნით (პოლიტიკური მმართველობა), სახელმწიფო ორგანოებსა და კერძო ბიზნესებს შორის კოორდინაციის გაუმჯობესება სტრატეგიებზე მედეგობის გაძლიერების მიზნით (სახელმწიფო-კერძო მმართველობა), და ინკლუზიური მმართველობა, რაც გულისხმობს საზოგადოების აქტორების ფართო სპექტრთან კომუნიკაციის გაუმჯობესებას და მათ ჩართვას მედეგობის გაძლიერების პროცესში (საზოგადოებრივი მმართველობა).

საკანონმდებლო და ინსტიტუციური მმართველობა, პირველ რიგში, ეხება სტრატეგიული დოკუმენტების და შესაბამისი საკანონმდებლო აქტების შეთანხმებულ და თანმიმდევრულ შემუშავებას. როგორც დასაწყისში ითქვა, ამჟამად საქართველოს მოძველებული, 2011 წელს შემუშავებული „ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია“ და რამდენიმე საგანგებო დოკუმენტი აქვს პოლიტიკის სხვადასხვა სფეროში - კიბერუსაფრთხოებიდან დანყებული სოფლის მეურნეობით დამთავრებული. თუმცა, როგორც ამ კვლევის ფარგლებში გამოკითხულმა ბევრმა ექსპერტმა აღნიშნა, არ არსებობს ქვეყნის უსაფრთხოების და მედეგობის გაძლიერების შეთანხმებული და ჰოლისტიკური სტრატეგია. ახალი სტრატეგია

უნდა დაიწყოს „ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის“ განახლებით და ასევე, ყოვლისმომცველი სამხედრო-თავდაცვითი სტრატეგიების მიღებით, რომლებსაც შესაბამისი საკანონმდებლო აქტების მიღება უნდა მოჰყვებოდეს. ამგვარად, უნდა მოხდეს ქვეყნის მთავარი საგარეო და საშინაო პოლიტიკური ამოცანების და რისკების, საფრთხეების და სუსტი მხარეების და ეროვნული ინტერესების განსაზღვრა და ყველა სექტორული პოლიტიკის სფეროს სტრატეგიაში მათი ინკორპორირება. საქართველოს ხელისუფლებამ ასევე უნდა გააუმჯობესოს ქვეყნის მედეგობის გაძლიერების მთავარი ინსტიტუტების ხარისხი, როგორებიცაა უფრო ეფექტიანი სამხედრო სარეზერვო სისტემის და ტერიტორიული თავდაცვის ნაწილების შექმნა და ხელისუფლების სხვადასხვა შტოსა და უწყებას შორის კოორდინაციის უკეთესი მექანიზმების დამკვიდრება.

პოლიტიკური მმართველობის გაუმჯობესება გულისხმობს გაუმჯობესებულ კოორდინირებას პოლიტიკურ აქტორებს შორის, განსაკუთრებით ხელისუფლებას, ოპოზიციასა და მოსახლეობას შორის. მართალია, პარტიულ-პოლიტიკური კონკურენცია აუცილებელი პირობაა გამართულად მოქმედი დემოკრატიისთვის, მაგრამ საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრება 10 წელზე მეტია პარალიზებულია პარტიული რადიკალიზაციით და პოლარიზაციით, რაც იწვევს მოსახლეობის დიდი ნაწილის გაუცხოებას პოლიტიკური პროცესიდან და ამცირებს ქვეყნის მედეგობას. შესაბამისად, უფრო ინკლუზიური პოლიტიკური მართვის წესების და ნორმების შემოღება და პოლიტიკური რადიკალიზაციის და საზოგადოებრივი პოლარიზაციის დაძლევა ქვეყნის მედეგობის გაძლიერების გეგმის ნაწილი უნდა იყოს.

საჯარო-კერძო მმართველობის ფარგლებში, პრიორიტეტად საჯარო-კერძო პარტნიორობა უნდა განისაზღვროს და იქცეს საქართველოს მედეგობის გეგმის ერთ-ერთ მთავარ საყრდენად. საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს კერძო ბიზნესის სათანადო ჩართვა მედეგობასთან დაკავშირებული ზომების დაგეგმვასა და განხორციელებაში. გარდა ამისა, რადგან საქართველოს ბიზნესისთვის ხელსაყრელი ქვეყნის იმიჯი აქვს შესყიდვების ლიბერალური პოლიტიკით, ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ კომპანიებმა, რომლებიც კრიტიკული ინფრასტრუქტურის ობიექტებს ფლობენ, უნდა აიღონ ქვეყნის მედეგობის შენარჩუნების ვალდებულება, განსაკუთრებით კრიზისის დროს. სწორედ აქ არის, ასევე, ნატო-ს მედეგობის გაძლიერების შვიდი საბაზისო კრიტერიუმი ყველაზე სასარგებლო. საქართველოს შეუძლია გამოიყენოს ნატო-ს წევრი ქვეყნების ცოდნა ისეთი ნაბიჯების გადასადგმელად, რომ დააკმაყოფილოს ეს კრიტერიუმები და გაზარდოს რისკებისა და კრიზისებისთვის სამოქალაქო და სამხედრო მზადყოფნა.

და ბოლოს, საზოგადოებრივი (ინკლუზიური) მმართველობა საქართველოს მედეგობის გაძლიერების გეგმის ნაწილი უნდა იყოს. ის უნდა ეფუძნებოდეს საზოგადოების ერთიან მიდგომას. ეს ნიშნავს, რომ ქვეყნის მედეგობის სტრატეგიაში თანამონაწილეობას იზიარებს სახელმწიფოს, ბიზნესის და საზოგადოების ყველა ძირითადი აქტორი. ეს უნდა მოიცავდეს ექსპერტთა წრეების ფართო სპექტრს პოლიტიკის სხვადასხვა სფეროდან, მათ შორის უსაფრთხოების, სამხედრო, ენერჯეტიკის და კლიმატის სექტორებიდან. უსაფრთხოების ექსპერტებთან ჩატარებული ფოკუს-ჯგუფები და ინტერვიუებისას ხშირად აღინიშნა, რომ საზოგადოების და ექსპერტთა წრეების ჩართულობა მედეგობის გასაძლიერებლად სტრატეგიის შემუშავებასა და განხორციელებაში ჯერჯერობით დაბალია. იმისათვის, რომ შემუშავდეს მედეგობის ყოვლისმომცველი სტრატეგია, საჭიროა ყველა მნიშვნელოვანი არასამთავრობო დაინტერესებული მხარის ჩართვა. ამ კვლევის ავტორებმა სცადეს სახელმწიფო ინსტიტუტების მოსაზრებების ასახვა წინამდებარე პოლიტიკის დოკუმენტში, მაგრამ მათმა უმრავლესობამ თავი შეიკავა საკუთარი მოსაზრებების საჯაროდ, თუ ანონიმურად გაზიარებისგან.

ინკლუზიური მმართველობის მნიშვნელოვანი ნაწილია უფრო მჭიდროსაზოგადოებრივი კავშირების ჩამოყალიბება განზოგადებული სოციალური ნდობის ფორმით, რომელიც ძალიან დაბალია საქართველოში (Kakachia, Legucka, and Lebanidze 2021). ამისგან განსხვავებით, ბევრად მაღალია პირადი ანდა ჯგუფური სოციალური ნდობა, მაგრამ ის იმავე ხარისხით არ უწყობს ხელს მედეგობის გაძლიერებას ეროვნულ დონეზე (იქვე). განზოგადებული სოციალური ნდობის როგორც მედეგობის ერთ-ერთი მთავარი წყაროს მნიშვნელობა ფართოდ არის განხილული ლიტერატურაში მედეგობის გაძლიერების საკითხზე (Stollenwerk, Börzel, and Risse 2021; Christie and Berzina 2022; Bargués and Morillas 2021). პირველ ცხრილში ჩვენ განვსაზღვრეთ კონკრეტული ორიენტირები თუ ნაბიჯები, რომლებიც საქართველომ უნდა შეასრულოს საკუთარი მედეგობის გასაძლიერებლად.

---

⁸ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ: Kornely Kakachia. Radicalization of Georgian politics: threat to sustainable stability. June 17, 2021. Available at: <https://dradproject.com/?p=2133>

ცხრილი 1: რეკომენდაციები საქართველოს მედეგობის სტრატეგიისთვის ევროკავშირის და ნატო-ს წევრი სახელმწიფოების საუკეთესო პრაქტიკაზე დაყრდნობით

მედეგობის გაძლიერების 4 განზომილება	რეკომენდაციები
<p>(1) საკანონმდებლო და ინსტიტუციური მმართველობა</p>	<ul style="list-style-type: none"> - შემუშავდეს მედეგობის ეროვნული სტრატეგია და განხორციელების ეროვნული გეგმა და ეცნობოს ნატო-ს მედეგობის კომიტეტს. - ნატო-ს მედეგობის კომიტეტს მიემართოს თხოვნით, რომ რეგულარულად შეაფასოს საქართველოს მედეგობის ეროვნული გეგმა (წევრ ქვეყნებთან ერთად) და ჩართოს საქართველო ნატო-ს სტრატეგიული მედეგობის შეფასებაში; გაუმჯობესდეს საქართველოს და ალიანსის წევრი ქვეყნების სამოქალაქო და სამხედრო ინფრასტრუქტურებს შორის თავსებადობა. - გაფართოვდეს ნატო-სთან სექტორული თანამშრომლობის მიმართულებები მედეგობის გაძლიერების ფარგლებში. მაგალითად, ჩატარდეს კლიმატის ცვლილების უსაფრთხოებაზე ზეგავლენის შეფასება ნატო-ს „კლიმატის ცვლილების და უსაფრთხოების სამოქმედო გეგმის“ ფარგლებში. - გაუმჯობესდეს უწყებათაშორისი კოორდინაცია და გააქტიურეთ ეროვნული უშიშროების საბჭო, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ფუნქციების დუბლირება და კონკურენცია სხვადასხვა უწყებას შორის. - შეიქმნას გამართულად ფუნქციონირებადი სამხედრო სარეზერვო სისტემა; შეიქმნას კარგად განვითარებული, კარგად აღჭურვილი და მზადყოფნის რეჟიმში მყოფი რეზერვისტების კრიტიკული მასა. - შეიქმნას თავდაცვის სარეზერვო თვითორგანიზებული რაზმების სისტემა, რომლებსაც შეეძლებათ საგანგებო სიტუაციების მართვის სააგენტოსთვის დახმარების განწევა სერიოზული შეფერხებების და კირიზისების დროს.
<p>(2) პოლიტიკური მმართველობა</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ჩამოყალიბდეს პოლიტიკური კოორდინირების ერთეული მმართველ პარტიას, მთავრობის წევრებსა და ოპოზიციური პარტიებს შორის მუდმივი დიალოგისთვის, რათა მოხდეს ეროვნული უსაფრთხოების და მედეგობის ამოცანებზე, ასევე რისკებსა და საფრთხეებზე შეთანხმება. - ჩამოყალიბდეს პოლიტიკური კოორდინირების ერთეული მმართველ პარტიას, მთავრობის წევრებსა და ოპოზიციური პარტიებს შორის მუდმივი დიალოგისთვის, რათა მოხდეს ეროვნული უსაფრთხოების და მედეგობის ამოცანებზე, ასევე რისკებსა და საფრთხეებზე შეთანხმება. - განისაზღვროს პოლიტიკური ნდობის (ნდობა ხელისუფლების და საჯარო ინსტიტუტების მიმართ) გაძლიერების გზები. - შეიქმნას მუდმივმოქმედი საკოორდინაციო საბჭოები კომპანი-ებთან, რომლებიც კრიტიკულ აქტივებს ფლობენ (ელექტროგადა-მცემი ქსელები, წყალმომარაგების სისტემები, აფთიაქები, სასურსათო ჯაჭვები, საავადმყოფოები, ტელეკომუნიკაციები, თავდაცვის ინდუსტრია).

⁹ 2010-2014 წლების „მსოფლიო ღირებულებების კვლევის“ თანახმად, საქართველოში გამოკითხული მოსახლეობის მხოლოდ 8.8%-მა აჩვენა განზოგადებული სოციალური ნდობა (დადებითი პასუხების ჯამი მტკიცებაზე: „ადამიანების უმეტესობას შეიძლება ენდო“. ამის საპირისპიროდ, შესაბამისი მაჩვენებელი უკრაინაში 23.1% იყო). იხილეთ: World Values Survey Association. 2021. "World Values Survey Wave 6: 2010-2014."

	<ul style="list-style-type: none"> - შეიქმნას სტრატეგიული მარაგების (საკვების, წყლის, მედიკამენტების, სისხლის, საწვავის, სხვა) სააგენტო. საჭიროების შემთხვევაში, კერძო კომპანიებისგან მოსალოდნელი უნდა იყოს წვლილის შეტანა სტრატეგიული მარაგების შენარჩუნებაში კრიზისის ან შეიარაღებული თავდასხმის დროს. - შემუშავდეს მიწისქვეშა საჯარო სივრცეების, როგორებიცაა მანქანის სადგომები, გვირაბები, მეტროს სადგურები და საცურაო აუზები, საევაკუაციო ცენტრებად ადვილად გარდაქმნის სტრატეგიული გეგმა. - მიღებულ იქნას ახალი კანონი, რომელიც დაავალდებულებს კომპანიებს, ააშენონ ახალი ნაგებობები ისე, რომ მიწისქვეშა ინფრასტრუქტურა ადვილად გადაკეთდეს საევაკუაციო ცენტრებად. - ხელი შეეწყოს კერძო ბიზნესის ჩართულობას მათ შესაბამის დარგებში სტრატეგიული სცენარების დაგეგმვაში (მაგალითად, როგორ ავიცილოთ საკვების დეფიციტი ბლოკადების ან გვალვების დროს). - შეიქმნას გაფრთხილების და თავშესაფრის სისტემები მთელი ქვეყნის მასშტაბით სერიოზული კრიზისების ან შეიარაღებული თავდასხმის შემთხვევებისთვის. - დაინერგოს ინვესტიციების სკრინინგის მექანიზმები კრიტიკულ სფერო-ებში ინვესტიციების მკაცრი კონტროლისთვის. განისაზღვროს ინვესტო-რთა სია არამეგობრული ანდა საეჭვო ქვეყნებიდან (რუსეთი, ჩინეთი, ბელარუსი, ირანი) და დაანესეთ მუდმივი სკრინინგი მათ საქმიანობაზე.
<p>(4) საზოგადოებრივი (ინკლუზიური) მმართველობა</p>	<ul style="list-style-type: none"> - შეიქმნას მუდმივმოქმედი საკონსულტაციო საბჭო სამთავრობო უწყებებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და საექსპერტო წრეებს შორის მედეგობასთან დაკავშირებული სხვადასხვა საკითხის განსახილველად; განისაზღვროს ქვეყნის მედეგობის სუსტი მხარეები და გააუმჯობესეთ ის. - შეიქმნას მუდმივმოქმედი საკოორდინაციო საბჭო საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიასთან, ასევე რელიგიურ ჯგუფებთან. გამოიყენეთ მართლმადიდებელი ეკლესიის და სხვა რელიგიური ჯგუფების საზოგადოებრივი ქსელები მედეგობის მნიშვნელობის და არსებული რისკების შესახებ მოსახლეობის ინფორმირების დონის გასაზრდელად. - განისაზღვროს საზოგადოებაში [განზოგადებული] სოციალური ნდობის (ნდობა ადამიანებს შორის) გაზრდის გზები და შეამცირეთ პოლარიზაცია, განსაკუთრებით კრიზისის დროს. - შემუშავდეს სტრატეგია მედეგობის გაძლიერების დღის წესრიგში უმცირესობების (ეთნიკური, რელიგიური, სექსუალური) უკეთ ინტეგრირებისთვის. უნდა შემცირდეს საქართველოს ეროვნული პრიორიტეტების და დაუცველობის აღქმის თვალსაზრისით არსებული დიდი სხვაობა საქართველოს ზოგი უმცირესობის ჯგუფსა და დანარჩენ მოსახლეობას შორის, უნდა გაიზარდოს სამოქალაქო-ეროვნული თვითშეგნების დონე; უნდა აღმოიფხვრას ყველა დისკრიმინაციული პრაქტიკა და ჩანაცვლდეს უფრო ძლიერი, ინკლუზიური დაფუძნებული ინტეგრაციის პოლიტიკით.

	<p>- დაინერგოს კიბერნიგნიერების სასწავლო პროგრამა დაწყებით და საშუალო განათლებაში (ის უნდა მოიცავდეს ყალბი ახალი ამბების და პროპაგანდის ამოცნობის, ინფორმაციის გაფილტვრის და ციფრული ინსტრუმენტების გამოყენებისას ციფრული და/ან ფიზიკური ზიანის თავიდან აცილების ხერხებსა და მეთოდებს)</p> <p>- ყურადღება უნდა გამახვილდეს სამოქალაქო და პოლიტიკურ განათლებაზე, ფოკუსით მედეგობაზე, დაწყებით და საშუალო განათლებაში. კერძოდ, ის უნდა მოიცავდეს სწავლებას საქართველოს წინაშე არსებული რისკებისა და საფრთხეების, საქართველოს სახელმწიფოსა და საზოგადოების ამოცანების და მიზნების, საქართველოში საზოგადოებრივი მედეგობის გაუმჯობესების გზების და სერიოზული კრიზისების ან სამხედრო თავდასხმის დროს თვითორგანიზების შესახებ.</p> <p>- საქართველოს პოლიტიკური, ბიზნესის და ეკლესიის ისტებლიშმენტი-სთვის ამოქმედდეს ეროვნული თავდაცვის კურსები (მათ შორის, კრიზისის სიმულაციები) წელიწადში ორჯერ. ამ კურსებით ინფორმაცია უნდა იქნეს მიწოდებული რისკების, საფრთხეების და სხვადასხვა სფეროში ქვეყნის მზადყოფნისა და მედეგობის დონის შესახებ.</p>
--	---

დასკვნა

უკრაინაში რუსეთის შეჭრამ მედეგობის საკითხი განახლებული ძალით წარმოაჩინა, განსაკუთრებით, ფრონტისპირა ქვეყნებისთვის. ახლა გადაუდებელ საჭიროებას წარმოადგენს მათი უსაფრთხოების და სახელმწიფოებრიობის გაძლიერება გარე და შიდა რისკების წინაშე. მედეგობა, ხშირად, ეროვნული უსაფრთხოების და თავდაცვის სტრატეგიების სინონიმად გამოიყენება, მაგრამ კონცეპტუალურად, ის უსაფრთხოების სფეროს სცდება და სექტორული პოლიტიკის ყველა მთავარ სფეროს მოიცავს. მედეგობის მიმართ ნატო-ს ყოვლისმომცველი მიდგომა ამ კონცეფციის რთულ და მყარად ჩამოყალიბებულ ბუნებას აჩვენებს.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველო ჯერ არ არის ნატო-ს წევრი ქვეყანა, თბილისმა უნდა იაქტიუროს და გამოიჩინოს ინიციატივა მედეგობის საკუთარი გეგმის შემუშავებასა და ნატო-ს მედეგობის დღის წესრიგის დაცვაზე. მთლიანობაში, ნატო-ს შეუძლია საქართველოს დაეხმაროს მედეგობის გაძლიერებაში ორი მნიშვნელოვანი გზით - ტექნიკურად და პოლიტიკურად. ჯერ ერთი, ნატო-ს შეუძლია საქართველოს ხელისუფლებას და კერძო აქტორებს დაეხმაროს მათი შესაძლებლობების გაძლიერების მხარდაჭერითა და ცოდნის გაზიარებით, რათა მათ დააკმაყოფილონ შვიდი საბაზისო ინდიკატორი. თუ საქართველო განახორციელებს მედეგობის ნატო-ს საბაზისო მოთხოვნებს, ის არა მარტო საქართველოს მედეგობას გააძლიერებს, არამედ გაზრდის შიდა სტაბილურობას და მეტ პროგნოზირებადობას რეგიონული და საერთაშორისო პარტნიორების თვალში.

მეორე, ნატო-ს შეუძლია საქართველოს დაეხმაროს მისი მოსახლეობის და სამოქალაქო საზოგადოების ინფორმირებაში მედეგობის ყოვლისმომცველი სტრატეგიის მნიშვნელობის შესახებ. გასაგები მიზეზებით, პოლიტიკური და საკომუნიკაციო მხარდაჭერა არ არის პრიორიტეტული ნატო-ს მიდგომაში წევრი სახელმწიფოების მიმართ, მაგრამ ისეთი ქვეყნები, როგორც საქართველოა, საჭიროებს გარე ზეწოლას, რომ გაათვითცნობიეროს მედეგობის მნიშვნელობა. ამ პროცესში ნატო-ს ცენტრალური როლის შესრულება შეუძლია.

ნატო-სა და სხვა სტრატეგიული პარტნიორების დახმარებით, საქართველომ მიზნად უნდა დაისახოს საკუთარი თავის გაძლიერება მედეგობის მრავალი განზომილებით, რათა შეამციროს მისი ყველაზე სერიოზული სისუსტეები. ჩვენ ოთხი განზომილება შემოგთავაზებთ ნაწილობრივ ერთმანეთის გადამფარავი ინდიკატორების არასრული სიით (ნახატი 2, იხილეთ, ასევე, ცხრილი 1). ამ ოთხ სფეროში რეფორმების განხორციელება საქართველოს დაეხმარება, სრულად გამოიყენოს საზოგადოების ერთიანი მიდგომა უსაფრთხოების, თავდაცვის და მედეგობის ყოვლისმომცველი გაძლიერებაში.

დიაგრამა 1: საქართველოში მედეგობის გაძლიერების ოთხი განზომილება (ავტოხთა კომპილაცია)

- Bargués, Pol, and Pol Morillas. 2021. "From democratization to fostering resilience: EU intervention and the challenges of building institutions, social trust, and legitimacy in Bosnia and Herzegovina." *Democratization* 28 (7): 1319-1337.
- Christie, Edward Hunter, and Kristine Berzina. 2022. "NATO and Societal Resilience: All Hands on Deck in an Age of War ". German Marshall Fund Accessed 11.11.2022. <https://www.gmfus.org/news/nato-and-societal-resilience-all-hands-deck-age-war>.
- CNN. 2019. "Finland is winning the war on fake news. What it's learned may be crucial to Western democracy." Accessed 11.11.2022. <https://edition.cnn.com/interactive/2019/05/europe/finland-fake-news-intl/>.
- Garriaud-Maylam, Joëlle 9 October 2021 2021. Enhancing the resilience of allied societies through civil preparedness. <https://www.nato-pa.int/document/2021-enhancing-resilience-allied-societies-through-civil-preparedness-garriaud-maylam>.
- Georgia, MOD. 2022. "Strategic Defence Review ". <https://mod.gov.ge/en/page/73/strategic-defence-review>.
- Henley, Jon. 2020. "How Finland starts its fight against fake news in primary schools." *Guardian*. Accessed 11.11.2022. <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/28/fact-from-fiction-finlands-new-lessons-in-combating-fake-news>.
- Kakachia, Kornely, and Bidzina Lebanidze. 2020. "Global and Diffuse Risks in the Eastern Partnership Countries." EU-LISCTO Working Paper Series. Accessed 11.11.2022. <https://www.eu-listco.net/publications/global-and-diffuse-risks>
- Kakachia, Kornely, Agnieszka Legucka, and Bidzina Lebanidze. 2021. "Can the EU's new global strategy make a difference? Strengthening resilience in the Eastern Partnership countries." *Democratization*: 1-19.
- Legislative Herald of Georgia. 2022. "2021-2024 Cybersecurity Strategy of Georgia." <https://www.matsne.gov.ge/en/document/view/5263611?publication=0>.
- Milne, Richard. 2022. "War with Russia? Finland has a plan for that." *Financial Times*. Accessed 10.10.2022. <https://www.ft.com/content/c5e376f9-7351-40d3-b058-1873b2ef1924>.
- Ministry of Internal Affairs. 2022. "Emergency Management Agency." Accessed 11.11.2022. <https://police.ge/en/ministry/structure-and-offices/emergency-management-department>.
- MOD Georgia. 2011. "National Security Concept of Georgia." Accessed 12.12.2021. <https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf>.
- NATO. 2022. "Resilience, civil preparedness and Article 3." Accessed 10.10.2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm.
- NATO PA. 8 June 2021 2021. Mission Report. Virtual visit - Estonia. NATO. https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2021-06/098%20CDS%2021%20E%20-%20REPORT%20VIRTUAL%20VISIT%20TO%20ESTONIA_0.pdf
- Shelest, Hanna; 2021. "NATO'S Resilience Concept and Ukraine ". Accessed 11.11.2022. http://prisma.org/en/nato_ukraine/.
- . 2022. "Defend. Resist. Repeat: Ukraine's lessons for European defence." Accessed 11.11.2022. <https://ecfr.eu/publication/defend-resist-repeat-ukraines-lessons-for-european-defence/>.
- Stollenwerk, Eric, Tanja A Börzel, and Thomas Risse. 2021. *Theorizing resilience-building in the EU's neighbourhood: Introduction to the special issue*. Taylor & Francis.
- Swedish Psychological Defence Agency. 2022. "Our mission." <https://www.mpf.se/en/mission/>.
- The Security Committee. 2 November 2017 2017. *Security Strategy for Society*. https://turvallisuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/04/YTS_2017_english.pdf.
- . 2022. "Comprehensive Security." Accessed 11.11.2022. <https://turvallisuskomitea.fi/en/comprehensive-security/>.
- TI. 2022. "Georgia's Economic Dependence on Russia: Impact of the Russia-Ukraine war". Accessed 25.11.2022. <https://transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-impact-russia-ukraine-war-0>
- Washington Post. 2022. "Sweden sets up Psychological Defense Agency to fight fake news, foreign interference." <https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/06/sweden-fake-news-psychological-defence-agency/>.

რესპოდენტების პროფილები:

1. ანონიმური. საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო. ინტერვიუ: 20 ივნისი, 2022, თბილისი, საქართველო.
2. ანონიმური. სახელმწიფო ინსტიტუტი. კონსულტაცია: 18 ნოემბერი, 2022. თბილისი, საქართველო.
3. გოცირიძე, ანდრო. კიბერუსაფრთხოების საგანმანათლებლო კვლევითი ცენტრის CYSEC დამფუძნებელი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
4. დარჩიაშვილი, დავით. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი. სრული პროფესორი, პოლიტიკის მეცნიერების, საერთაშორისო ურთიერთობებისა და უსაფრთხოების კვლევები. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
5. კაპანაძე, ვახტანგ. Geocase. მკვლევარი/ვახტანგ კაპანაძე, სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი, გენერალ – მაიორი (გადამდგარი). ინტერვიუ: 26 ოქტომბერი, 2022. თბილისი, საქართველო.
6. მუჩაიძე, გიორგი. საქართველოს ატლანტიკური საბჭო, აღმასრულებელი დირექტორი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
7. მჭედლიშვილი, ირაკლი. თავდაცვისა და უსაფრთხოების სამოქალაქო საბჭო (CCDS), გამგეობის წევრი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
8. პატარაია, თამარ. თავდაცვისა და უსაფრთხოების სამოქალაქო საბჭო (CCDS), გამგეობის წევრი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
9. შარაშენიძე, თორნიკე. საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტი (GIPA). პროფესორი, საერთაშორისო ურთიერთობების სამაგისტრო პროგრამის ხელმძღვანელი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.
10. ძეგისაშვილი, ლაშა. საქართველოს უნივერსიტეტი. საერთაშორისო ურთიერთობებისა და პოლიტიკის პროგრამის ხელმძღვანელი. ფოკუს ჯგუფი: 22 ივლისი, 2022. თბილისი, საქართველო.

საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი
GEORGIAN INSTITUTE OF POLITICS